

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
на тему: **«Податок на доходи фізичних осіб: фінансова та регулююча
роль»**

Виконавець:

студентка ФЕФ

Кассир Людмила Володимирівна

Науковий керівник:

к.е.н. ст. викладач

Богатирьова Євгенія Миколаївна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Законодавство про податок на доходи фізичних осіб змінюється, вдосконалюється та являється основним джерелом податкових надходжень місцевих бюджетів та засобом державного регулювання економіки країни.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є узагальнення теоретичних засад оподаткування доходів фізичних осіб та розробка пропозицій щодо підвищення фіскальної та регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Завдання даної роботи полягають у наступному:

1. дослідити становлення та розвиток ПДФО;
2. визначити економічний зміст та значення податку на доходи фізичних осіб;
3. проаналізувати діючий механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні;
4. провести аналіз надходжень ПДФО до Зведеного бюджету;
5. визначити фіскальну ефективність ПДФО;
6. виявити вплив ПДФО на добробут населення;
7. розробити методичні підходи до прогнозування надходжень ПДФО до Зведеного бюджету України;
8. розглянути зарубіжний досвід оподаткування ПДФО;
9. виявити проблеми стягнення ПДФО та напрями їх вирішення.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес оподаткування фізичних осіб в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі справлення податку на доходи фізичних між державою та платниками податків, та формування доходів бюджету.

Методи дослідження. В роботі використані наступні методи дослідження: історичний, метод узагальнення та пізнання, аналізу, синтезу та статистичного групування – для аналізу динаміки доходів фізичних осіб, статистичного аналізу – для розрахунку податкового навантаження на доходи фізичних осіб, методи кількісного аналізу, економічного моделювання – для прогнозування надходження ПДФО на наступні три роки.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є: Податковий кодекс України, законодавчі та нормативно-правові документи з питань оподаткування доходів фізичних осіб, дані Державної служби статистики України, Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень, наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців та фахівців із питань оподаткування доходів фізичних осіб та перерозподілу доходів населення, дисертаційні та монографічні дослідження, періодична економічна література, статистичні звіти та інтернет ресурси.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінок. Робота містить 19 таблиць та 8 рисунків, список використаних джерел містить 68 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади оподаткування доходів фізичних осіб в Україні»* розглянуто економічну сутність та роль податку на доходи фізичних осіб, переваги та недоліки податку, діючий механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні.

У другому розділі *«Оцінка ефективності оподаткування податку на доходи фізичних осіб в Україні»* проаналізовано роль податку у складі доходів Зведеного бюджету, визначено показники для оцінювання фіскальної ефективності податків, досліджено вплив податку на доходи фізичних осіб на добробут населення.

У третьому розділі *«Шляхи вдосконалення механізму стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні»* розглянуто зарубіжний досвід оподаткування податку та можливості його адаптування в Україні; запропоновані напрями вдосконалення механізму справляння податку в Україні, а саме: враховувати при стягненні податку фінансовий стан сім'ї та ввести прогресивну шкалу оподаткування залежно від сумарного доходу сім'ї; доцільно проводити роз'яснювальну роботу серед населення, яка дозволить зробити законодавчу базу більш зрозумілою; державна політика в сфері оподаткування фізичних осіб має бути спрямована на зменшення державних видатків, пов'язаних з наданням податкових пільг та знижок, та вирівнювання податкового навантаження; усунення розгалуженої системи податкових пільг та відрахувань, що дозволяє розширити базу оподаткування, але застосування неоподаткованого мінімального доходу для широкого кола платників; введення системи соціальних внесків та зборів в систему оподаткування.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота містить узагальнену теоретичну базу стосовно процесів становлення, розвитку, функціонування та реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Основні теоретичні та практичні результати полягають у наступному.

1. Оподаткування громадян має довго вікову історію. Простеживши еволюцію розвитку оподаткування фізичних осіб, було виділено основні етапи та послідовність становлення оподаткування громадян. Для кращого розуміння історичних аспектів прибуткового оподаткування осіб було взято історію стародавніх часів до сьогодення.

2. Податок з доходів фізичних осіб є важливим елементом у податковій системі нашої країни. Його особливостями є значне соціально-економічне значення, масштаб кількості платників цього податку, розміри надходжень до бюджету. Значення цього податку обумовлюється чіткістю та досконалістю, що відпрацьовувалися тривалий час.

3. Причина значної фіскальної ефективності ПДФО полягає в тому, що структура такого податку добре узгоджується з принципом платоспроможності, а надходження від нього характеризуються значною еластичністю: збільшення бюджетних надходжень відбувається пропорційно економічному зростанню. Разом з тим, ПДФО не має всіх характеристик, які робили б його придатним для ролі місцевого податку.

4. Було вивчено економічну сутність податку на доходи фізичних осіб. Крім того в роботі було визначено базу оподаткування, об'єкт оподаткування і т.д. До того ж було виявлено, що регулююча функція проявляється через вплив податкових важелів на соціально-економічні процеси держави.

5. На нарахування ПДФО впливає кількість платників цього податку. Відповідно до Податкового кодексу України, платниками досліджуваного податку є фізичні особи - резиденти, які отримують доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізичні особи - нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні, і податкові агенти.

6. Щодо становлення та розвитку системи оподаткування фізичних осіб в Україні було розкрито історичне минуле прибуткового оподаткування громадян України. Сюди було включено процес зміни ставок податку, механізм його нарахування та плати.

7. Одним з факторів формування бази оподаткування ПДФО є структура доходів населення. Зниження показників соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів за рахунок підвищення добробуту населення дозволить значно розширити базу оподаткування ПДФО. На надходження ПДФО впливає також структура оподатковуваних доходів громадян, оскільки до них застосовуються різні ставки. Збільшення частки доходів, до яких застосовуються ставки 5%, 10%, опосередковано буде зменшувати базу оподаткування ПДФО.

8. При визначенні бази оподаткування враховуються всі доходи платника податку, отримані ним як у грошовій, так і негрошовій формах. Під час нарахування (отримання) доходів у вигляді валютних цінностей вони перераховуються у гривні за валютним курсом НБУ, що діє на момент нарахування (отримання) таких доходів.

9. Податок на доходи фізичних осіб виступає досить стабільним джерелом наповнення бюджетів усіх рівнів. Висвітлено, що за допомогою близько 90% податкових надходжень ПДФО, які надходять до бюджету, забезпечується за рахунок податку із заробітної плати, адже основним джерелом доходів фізичних осіб є доходи у вигляді заробітної плати.

10. Для визначення граничного розміру та можливості застосування податкової соціальної пільги враховується тільки дохід, нарахований у вигляді заробітної плати (інших прирівняних до неї виплат, компенсацій та винагород). Податкова соціальна пільга застосовується до заробітної плати тільки за одним місцем її нарахування (виплати). Платник податку подає роботодавцю заяву про самостійне обрання місця застосування такої пільги.

11. Доходи фізичних осіб, що обкладаються ПДФО, це не тільки заробітна плата, сюди також включаються матеріальна допомога, виграші, подарунки, дивіденди, разові доходи за договорами цивільно-правового характеру, доходи від продажу власного майна та здачу його в оренду. Також ПДФО оподатковуються доходи індивідуальних підприємців, тобто виручка з їх підприємницької діяльності.

12. В результаті дослідження було виявлено, що податкова соціальна пільга має свої недоліки, які роблять недоцільним її подальше використання як інструменту податкового регулювання соціальних процесів (наявність обмеження за розміром доходу, отриманого як заробітна плата).

13. Було виявлено, що на податок на доходи фізичних осіб впливають фактори. Так за допомогою регресійного аналізу було виявлено вплив декількох факторів на ПДФО. Крім того було спрогнозовано надходження ПДФО до бюджету на три роки.

14. Певних змін зазнала структура доходів місцевих бюджетів, насамперед через збільшення частки податкових надходжень, зумовлене зростанням таких видів доходів, як податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки і збори, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів та інші податкові надходження. Відповідно скоротилася частка неподаткових надходжень.

15. Оподаткування особистих доходів за прогресивною системою обирають розвинуті країни світу. Проте таку систему не обирають в Україні, що, на наш погляд, є суттєвим недоліком вітчизняної системи. Перехід на пропорційне оподаткування свого часу було здійснено з досвіду Російської Федерації. Там і сьогодні застосовується базова ставка 13%, на відміну від нашої національної, яку у 2016 р. підвищено до 18% з одночасним скасування практики утримання єдиного соціального внеску 3,6%.

16. Доказом того, що податок на доходи фізичних осіб поєднує фіскальні інтереси щодо наповнення дохідної частини бюджету та досягнення мети регулювання міжбюджетних відносин є законодавчо закріплені норми перерозподілу надходжень податку на доходи фізичних осіб між державним та місцевими бюджетами.

17. Прибутковий податок з фізичних осіб належить до важливих джерел бюджету, а у більшості зарубіжних країн податок на особисті доходи громадян служить головним джерелом дохідної частини бюджету. Наприклад, у федеральному бюджеті США його питома вага становить більше 40%, в бюджеті Данії – 48%, в Німеччині цей податок займає перше

місце серед статей доходів бюджету, у Франції – друге місце після податку на додану вартість.

18. Частка податку на доходи фізичних осіб у структурі ВВП різних країн дуже відрізняється, так у Кореї вона становить лише 3,2%, у Словаччині – 3,3%. У більш розвинених країнах частка ПДФО зростає: у Фінляндії – 14,3%, Ісландії – 14,7%, Швеції – 15,8% [10, с. 10; 53; 54, с. 16]. Податки на доходи охоплюють як податки на дохід людини або сімейний дохід, так і дохід від володіння. Вклад від цих податків з боку держави значно варіюється.

19. Феноменом оподаткування доходів фізичних осіб у світовій податковій практиці є Шведська податкова культура, коли нерідко платник перераховує до казни більше половини доходу. Досвід шведських колег варто переймати в тій частині, що стосується загальнонаціональної солідарності й справедливості. Але й у шведській податковій системі існують пільги в оподаткуванні доходів малозабезпечених верств населення. При розрахунку бази оподаткування з усіх доходів вираховуються витрати, які має робітник при одержанні цього доходу. Крім того, діє система персональних вирахувань.

20. Розглянуто зарубіжний досвід оподаткування фізичних осіб. Податок на доходи фізичних осіб сплачується в більшості країн світу. Було розглянуто зарубіжний досвід країн Європи, зокрема Болгарія, Швеція, Японії, Польщі та ін. Було розглянуто платники, об'єкт оподаткування. Крім того, було розглянуто податкові соціальні пільги в країнах Європи.

Таким чином, проведені дослідження дали змогу виявити низку проблемних моментів у функціонуванні системи оподаткування доходів громадян, бюджетної та регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб, що можуть стати предметом подальших наукових дискусій та досліджень.

АНОТАЦІЯ

Кассир Л.В., «Податок на доходи фізичних осіб: фіскальна та регулююча роль»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою

«Державні та муніципальні фінанси»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес оподаткування фізичних осіб в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти оподаткування фізичних осіб, його переваги та недоліки. Розглянуто розвиток податку на доходи фізичних осіб та розкрито механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Проаналізовано надходження податку на доходи фізичних осіб до Зведеного бюджету України, проведено оцінку ефективності податку та досліджено його вплив на розвиток добробуту населення.

Запропоновано напрями вдосконалення механізму справлення податку в Україні, а саме: враховувати при стягненні податку фінансовий стан сім'ї та ввести прогресивну шкалу оподаткування залежно від сумарного доходу сім'ї; доцільно проводити роз'яснювальну роботу серед населення, яка дозволить зробити законодавчу базу більш зрозумілою; державна політика в сфері оподаткування фізичних осіб має бути спрямована на зменшення державних видатків, пов'язаних з наданням податкових пільг та знижок, та вирівнювання податкового навантаження; усунення розгалуженої системи податкових пільг та відрахувань, що дозволяє розширити базу оподаткування, але застосування неоподаткованого мінімального доходу для широкого кола платників.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб, податкові надходження, доходи Зведеного бюджету, фіскальна ефективність.

ANNOTATION

Kassyr L., « Individual income tax: fiscal and regulatory role»,

Qualifying work for obtaining an educational master's degree in a specialty

"Finance, Banking and Insurance" under the master's program

"State and municipal finances",

Odessa National Economic University Odessa, 2017

Odessa National Economic University

Odessa, 2018

This thesis consists of three chapters. Object of study of the process of taxation of individuals in Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of taxation of individuals, its advantages and disadvantages. The article discusses the development of the personal income tax and discloses the mechanism for collecting the tax on personal income in Ukraine.

The income tax receipts for individuals in the consolidated budget of Ukraine have been analyzed, the tax efficiency has been assessed and its impact on the welfare of the population has been researched.

The directions of improvement of the mechanism of tax custody in Ukraine are proposed, namely: to take into account, when collecting tax, the financial condition of the family and introduce a progressive scale of taxation depending on the total income of the family; it is expedient to carry out explanatory work among the population, which will make the legislative framework more understandable; state policy in the field of taxation of individuals should be aimed at reducing public expenditures related to the provision of tax benefits and discounts, and equalizing the tax burden; elimination of an extensive system of tax breaks and deductions, which allows to expand the tax base, but the use of non-taxable minimum income for a wide range of payers.

Keywords: tax on personal income, tax burden, consolidated budget revenues, fiscal efficiency.